

Formation of oral speech skills of students of higher educational institutions that train specialists on the basis of a virtual approach

Aziz MUKHAMMEDOV¹, Umida ELOVA²

Jizzakh State Pedagogical University

ARTICLE INFO

Article history:

Received October 2022

Received in revised form

10 October 2022

Accepted 25 November 2022

Available online

25 December 2022

Keywords:

digital technology,
virtuality,
virtual technology,
linguistic component,
multimedia resource,
and innovative technologies.

ABSTRACT

This article discusses the fact that knowing a language has real economic value, teaching and learning foreign languages and cultures, the development of relations with the international community from a socioeconomic, cultural, and scientific standpoint, and the importance of experience exchange.

In addition, various variables and methods for creating systematic work with the virtual world and developing oral communication abilities utilizing information technologies were discussed and suggestions were made.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss6-pp165-169>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Мутахассис тайёрлайдиган олий ўқув юртларида талабаларнинг оғзаки нутқ кўникмаларини виртуал ёндашув асосида шакллантириш

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада тил билишнинг ҳақиқий иқтисодий қийматга эга эканлиги, хорижий тилларни ва ўзга маданиятларни ўқитиш ва ўрганиш, халқаро ҳамжамият билан ижтимоий-иқтисодий, маданий ҳамда фан нуқтаи назаридан алоқаларнинг ривожланиши ва тажриба алмашинув жараёнида муҳим ўрин тутиши каби масалалар акс эттирилган.

Калит сўзлар:

рақамли технология,
виртуаллик,
вертуал технология,
лингвистик
компонентлик,
мультимедиял ресурс,
инновацион
технологиялар.

¹ Head of the Department of English practice and Theory, Jizzakh State Pedagogical University.

² Lecturer, Department of English practice and Theory, Jizzakh State Pedagogical University
E-mail: umidaumi1997@gmail.com.

Шунингдек, виртуал олам билан тизимли ишлашни йўлга қўйиш ва бу борада ахборот технологияларидан мақсадли фойдаланиб, оғзаки нутқ кўникмаларини шакллантиришнинг айрим омил ва воситалари ҳақида фикр ва тавсиялар берилган.

Формирование навыков устной речи студентов высших учебных заведений, осуществляющих подготовку специалистов на основе виртуального подхода

Ключевые слова:

цифровые технологии, виртуальность, виртуальные технологии, языковой компонент, мультимедийный ресурс, инновационные технологии.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются такие вопросы, как то, что языковые знания имеют реальную экономическую ценность, преподавание и изучение иностранных языков и культур, развитие отношений с мировым сообществом с социально-экономической, культурной и научной точек зрения, а также роль в процессе обмена опытом.

Также предоставляются мнения и советы по различным переменным и методам развития систематической работы с виртуальным миром, а также развития способностей устного общения с использованием информационных технологий и их связей.

Жаҳон таълим муассасаларида бугунги кунда ёшларга сифатли таълим бериш, бунинг учун малакали кадрларни тайёрлаш асосий вазибалардан бири сифатида белгиланган. Айниқса, инглиз тилини ўқитишда рақамли технологияларни қўллашнинг натижавийлиги, қўллаш даври, соҳаси, самарадорлиги ва фойдаланиш услублари бўйича илмий изланишлар олиб боришиб, эришилган илмий ва назарий натижалардан амалиётда кенг фойдаланиб келинмоқда. Жумладан, АҚШ, Германия, Россия ва Япония каби ривожланган мамлакатларда таълим олувчиларга инглиз тилини ўқитишда виртуал технологиялар орқали лингвистик компетентликни шакллантиришда ўқитишнинг самарали усуллари қўллаш, янги ёндашувлар, техника ва технологияларни ишлаб чиқиш ва амалиётга татбиқ қилишнинг ўқув-методик таъминотини такомиллаштириш бўйича тизимли ишлар олиб борилмоқда.

Дунё миқёсида барча соҳалар билан бир қаторда таълим соҳасида ҳам инглиз тилини ўқитишда бир қанча компетенцияларни шакллантириш, чет тилини ўқитиш таълимини инновацион таълим технологияларидан фойдаланган ҳолда ташкил қилиш бўйича илмий изланишлар олиб борилмоқда. Хусусан, технологик, иқтисодий, маънавий ва ижтимоий интеграллашув жараёни жадал кечаётган бир пайтда хорижий тилни мультимедиа ўқув ресурслар ҳамда виртуал технологиялар асосида ўқитишда талабаларда лингвистик компетентликни ошириш орқали халқаро малака талабларига мос рақобатбардош кадрлар тайёрлаш мазмуни ва унинг илмий-методик базасини мустақамлашнинг дидактик таъминотини такомиллаштиришга оид илмий тадқиқотларга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Мамлакатимиз олий таълими соҳасида ривожланган хорижий давлатлар тажрибаларига асосланган ҳолда рақамли технологиялар орқали чет тилини ўқитиш, талабаларда лингвистик компетентликни шакллантиришнинг меъёрий асослари ва моддий техник базаси яратилди. Таълим тизимининг сифат ва самарадорлигини оширишга, чет тилини ўқитиш муаммолари бўйича бир қанча олимларимиз ўз ҳиссаларини қўшишган, жумладан, Р.Ҳ. Джураев, Р.Г. Сафарова, Х.И. Ибрагимов, Ш.С. Шарипов, Б.С. Абдуллаева, Ш.А. Абдуллаева, А.Т. Нурманов, Ж.А. Ҳамидов, Б.Х. Рахимов, А.А. Абдуазизов, Ж.Ж. Жалолов, Л.Т. Аҳмедова, Т.Қ. Сатторова, Г. Бакиева, Х.С. Муҳиддиновалар, рақамли технологиялар асосида таълим жараёнини ташкил этиш масалалари У.Ш. Бегимқулов, О.Х. Тўрақулов, У.У. Жуманазаров, Н.А. Муслимов, М.Б. Уразова ва бошқа олимлар томонидан тадқиқ этилган.

Лингвистик компетентликнинг умумий моҳияти Д.Хаймс томонидан кўплаб илмий нашрларда баён этилган. Шунингдек, талабалардан нафақат луғат ва грамматик қоидаларни билиш ва чет тилида ўзлаштирилган билимлар асосида лингвистик компетентликни ҳам баён қилиш имконияти сифатида қаралган ва тилни маълум бир тизимли механизм сифатида тушунтирилган.

Компетенциянинг асосий таркибий қисми ҳисобланган лингвистик компетенция – талабаларда фонетик, лексик, грамматик каби тилга оид лингвистиканинг таркибий қисмларини ўзлаштиришга ёрдам беради.

Дарҳақиқат, олий таълим тизими олдида хорижий тилларни инновацион технологиялар таркиби ҳисобланган мувофиқ билиш соҳасидаги талабаларнинг компетентлик даражасини ошириш вазифаси турибди. М.Я. Виленскийнинг “Олий таълимда касбга йўналтирилган таълим технологиялари” қўлланмасига мурожаат қиладиган бўлсак, унда олий таълим тизимига оид иккита устувор вазифа ёритилган. Биринчидан, таълим технологияларини такомиллаштириш орқали кадрлар тайёрлаш даражасини ошириш; иккинчидан, ОТМ битирувчисининг билим, кўникма ва қобилиятлари мажмуи, шунингдек, касбий фаолият вазифаларининг муваффақиятли бажарилишини таъминлаш вазифасини қўяди.

Таълимни ташкил этиш жараёнида виртуал технологиялар бир қатор афзалликларга эга эканлигини кўриш мумкин. Шу билан бирга, талаба билимларни ушбу усул ёрдамида ўзлаштириши ўқув материали ҳамда олинган ахборотни тақдим этишда қўлланиладиган амалиётга ҳам боғлиқ. Онлайн тренингларни виртуал технологиялар ёрдамида ташкил этиш жараёнида талабаларга қулайлик яратиладиган қуйидаги жараёнларни келтириб ўтиш мумкин:

Таълимни ташкил этиш жараёнида виртуал технологиялардан фойдаланган ҳолда ўқитувчи ва талабалар ўртасида ўзаро дўстона, ижобий, ижодий, илмий муҳит ташкил этилади. Талаба бу жараёнда ўзини эркин ҳис этиб, унда мустақил фикрлаш имконияти яратилади.

Талабалар оладиган ахборот ҳақида мазкур жараёнда маълумотга эга бўлади, жумладан, фан бўйича ўқув режа, ўрганиши зарур бўлган мавзулар кетма-кетлиги, ўқитувчи томонидан фанни ўзлаштиришга оид адабиётлар, ўқитувчининг талабаларга электрон почта орқали топшириқлар бериши ва уларнинг талабалар томонидан бажарилишини назорат қилиш технологияси, масалан, сайт ўрнига электрон таълим ёрдамида етказиш методи танланади.

Интерфаол ўқитиш усулидан фойдаланишда асинхрон ва синхрон фаолият талабаларнинг ақлий ҳужум методи ва мавзуни билиш имкониятини кенгайтиради. Виртуал видеокурсларни кўриш жараёнида талабалар Интернет

ёрдамида, шунингдек, муайян мавзунини тушуниб олиш ёки кўникмаларга эга бўлиш имконини яратадиган автоном режимда тўлиқ ўқув курсларини кўриш имкониятига эга бўлади.

Олий таълим муассасаларида хорижий тилни ўқитишнинг ўзига хос хусусиятлари мавжуд бўлиб, улар хорижий тил ўқитиш билан боғлиқ муаммоларни келтириб чиқармоқда. Бундай муаммоларга хорижий тил таълими учун тузилган ўқув дастурлари, дарсликлар ва қўлланмаларни, шунингдек, касбий тайёргарликка қўйилган талаблардан келиб чиқиб, уларни қайта ишлаш зарурияти, таълимни ташкил этиш билан боғлиқ муаммолар, ўқув хоналарини замонавий ўқув воситалари билан жиҳозлаш, хориждаги илғор ўқитиш технологияларини ўрганиш ҳамда уларни амалиётда қўллашга қаратилган турли методик ишланмалар ва кўрсатмалар тузиш каби масалаларни киритиш мумкин.

Биринчи босқич талабаларининг олий ўқув юртидаги шароитга мослашиши (адаптация) даврида уларда ўрганилаётган чет тилига нисбатан зарур касбий мотивациянинг шакллантирилмаганлиги чет тили ўргатиш самарадорлигига салбий таъсир кўрсатиши ҳолати ҳам аниқланди.

Талабаларнинг бўлажак касблари билан боғлиқ касбий мотивация ҳосил қилишларида, уларда чет тилини ўрганиш учун бўлган истак-хоҳишнинг барқарор бўлишини таъминлайди.

Лингвистик компетенциясини виртуал технологиялар ёрдамида шакллантириш жараёнини биз юқоридаги тадқиқот ишлари таҳлил қилинган олимларнинг компетенциявий ёндашувлари, илмий ғояларига таянган ҳолда талабаларнинг мавжуд ҳолатини ўрганиш бўйича тажриба-синов ишларини олиб бордик ва ушбу илмий назарий ғоя юзасидан ўзимизнинг қарашларимизни илгари сурдик. Бизнинг фикримизча, лингвистик компетенцияни шакллантириш қуйидаги таркибий босқичлардан иборат:

– ўқув жараёнини АКТ воситалари асосида ташкил этиш; лойиҳалаштириш ва ўқув жараёни;

Лингвистик компетенцияни шакллантиришда, ўқув жараёнини олибборишда талабаларнинг виртуал технология моҳиятини етказиш ва натижани баҳолаш келгуси фаолиятини дастурлаштиришда виртуал технологиялардан фойдаланиш кабиларни инobatга олиб, албатта, бу жараённи самарали ташкил этишда нафақат ўқитувчи, балки талабадан ҳам лингвистик компетентлик талаб этилади, деб ҳисоблаймиз.

Талабаларни касбий фаолиятга тайёрлаш жараёнида, компетенциявий таълимни ташкил этишда олий таълимда кўпроқ қуйидаги таълим тамойилларига таянилади: илмийлик, тизимлилик, изчиллик, кўрғазмалилик, таълим ва тарбиянинг узвийлиги, онглилик, тушунарлилик, назария ва амалиёт бирлиги, узвийлик. Уларнинг лингвистик компетентлигини шакллантиришда виртуал технологияларидан фойдаланиш устувор эканлиги тадқиқот муаммосига оид илмий таҳлиллар асосида аниқланди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Р.Х. Джураев, Investigated Methods of Improving the Efficiency of diagnosing teaching “Учебное пособие” / Ташкент. 2006.
2. Р.Г. Сафарова “ Pedagogical tools that serve the development of cultural views in the subjects of the educational process”. / Eastern European Scientific Journal / 2020.

3. А.А. Абдуазизов, English Phonetics a theoretical course. Publishing house “Musiq” Tashkent, 2007.

4. Ж.Ж. Жалолов, English language teaching methodology / Coursebook. Tashkent. 2015.